

NIEMCY W RELACJACH BILATERALNYCH I GLOBALNYCH

Rafał Riedel, *Kwestia niemiecka w XXI wieku – hegemon wbrew własnej woli*

„Kwestia niemiecka” to de facto zbiór pytań, dylematów, obaw związanych z pozycją i rolą Niemiec na kontynencie europejskim, jak również ich relacji z innymi państwami w Europie. Celem artykułu jest uchwycenie współczesnej specyfiki „kwestii niemieckiej”, jak również przedyskutowanie jej w świetle zmieniających się czynników kontekstualnych, w tym przede wszystkim wobec wybranych aspektów procesu integracyjnego w Europie. Kryzys przywództwa w Unii Europejskiej w naturalny sposób kieruje uwagę obserwatorów na największą gospodarkę wspólnoty i oczekiwania wobec Berlina rosną wraz z piętrzącymi się wyzwaniami przed którymi stoi Europa.

Jan Wiktor Tkaczyński, *Konstytucyjne środki ochrony ładu ustrojowego w Niemczech*

Ciekawość uważnego obserwatora historii niemieckiego konstytucjonalizmu musi budzić przyczyna trwałości ustanowionego po II wojnie światowej ustrojowego status quo. Musi zastanawiać, dzięki którym konkretnie nowowprowadzonym, bądź na nowo zdefiniowanym instytucjom ustrojowym mogło to mieć miejsce. Jeśli oprzeć się na lekturze jedynie konstytucyjnych uregulowań w przedmiotowym zakresie, to czytelnik staje się od razu zamysł ustrojodawcy ochrony substancji Ustawy Zasadniczej za pośrednictwem wbudowanych w jej tekst zabezpieczeń. Widocznie skutecznie, skoro pod rządami obecnej Ustawy Zasadniczej żyją Niemcy 66 lat, a więc blisko pięciokrotnie dłużej, aniżeli pod rządami Konstytucji Weimarskiej.

Elżbieta Kuzelewska, *Republika Federalna Niemiec przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w latach 2006-2014*

Niemcy są demokratycznym państwem prawa respektującym prawa człowieka. W 1952 r., jako członek Rady Europy, implementowały do wewnętrznego porządku krajowego Europejską Konwencję Praw Człowieka – międzynarodowy dokument powszechnej ochrony praw człowieka przyjęty przez Radę Europy. Artykuł ma udzielić odpowiedzi na pytanie czy niemiecki system ochrony praw człowieka jest efektywny. Jednym ze wskaźników efektywności jest liczba wniesionych z Niemiec skarg do ETPC w stosunku do liczby mieszkańców oraz w porównaniu do ogólnej liczby skarg z 47 państw członkowskich Rady Europy. Celem artykułu jest przeanalizowanie czy i w jakim zakresie

Strona 1 z 6

obywatele Niemiec składali skargi indywidualne do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na przestrzeni ostatnich dziewięciu lat (2006–2014). Analizie poddane zostały także dane statystyczne dotyczące ilości orzeczeń w sprawach niemieckich wydanych przez Trybunał w Strasburgu w latach 2006–2014, co pozwala określić stopień i rodzaj naruszeń przez państwo niemieckie praw człowieka chronionych Europejską Konwencją Praw Człowieka.

Pierre-Frédéric Weber, Emocje w konstruktywistycznej teorii stosunków międzynarodowych. Opinie o Niemczech w Europie po roku 2010

Na podstawie pojęcia *mentalmapping* A. K. Henriksona, autor proponuje ramy interpretacji europejskiego krajobrazu uczuciowego dotyczącego Niemiec od momentu wzmocnienia się objawów kryzysu gospodarczego w Unii Europejskiej w 2010 r. Główną emocją wziętą pod uwagę jest szeroko rozumiany strach. Analiza zajmuje się emocjami zbiorowymi jako stabilizowanym elementem kulturowym w stosunkach międzynarodowych. Kwestia zmiany dominującego reżimu uczuciowego rozpatrywana jest z perspektywy teorii konstruktywistycznej jako przemiana panującej normy zarówno na mikrosystemowym poziomie relacji między danymi aktorami państwowymi a Niemcami, jak i na makrosystemowym szczeblu struktury międzynarodowej. Uwagi końcowe poświęcone są reaktywacji strachu oraz formom jej ograniczenia.

Bogdan Koszel, On ne touche pas à l'amitié franco-allemande. Współpraca niemiecko-francuska w okresie rządów François Hollande'a

Po przejęciu władzy we Francji przez prezydenta F. Hollande'a w maju 2012 r. współpraca francusko-niemiecka w Unii Europejskiej uległa osłabieniu, ale nie przełożyło się to szczególnie na kooperację na płaszczyźnie bilateralnej. Konieczność ścisłej współpracy w celu przezwyciężenia kryzysu strefy euro zmuszała Berlin i Paryż do korygowania własnych ambitnych planów i wypracowywania niezbędnych kompromisów. Z kolei obchody rocznicy 50-lecia traktatu elizejskiego nakazywały wypracowywanie strategii rozwoju wzajemnych relacji na następne lata. W Unii Europejskiej oba państwa są skazane na współpracę, ponieważ w powszechnej opinii Niemcy i Francja stanowią nadal motor integracji europejskiej i gwarancję jej stabilnego rozwoju.

Lubomir W. Zybliekiewicz, Stosunki Niemiec z mocarstwami wschodzącymi

Przedmiotem wstępnej analizy są stosunki Niemiec z częściami świata nietworzącymi Zachodu oraz z wybranymi państwami spoza grupy ich tradycyjnych partnerów. Wybór uzasadniają poziom rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zdolność i gotowość państw do oddziaływania na dynamicznie zmieniający się ład międzynarodowy, w skali globalnej lub regionalnej. Posługując się terminologią niemiecką, przedmiotem uwagi są stosunki Niemiec ze Schwellenländer bądź Gestaltungsmächte. Po naszkicowaniu kierunków zmian układzie sił w gospodarce i polityce światowej przedmiotem analizy są stosowne dokumenty i aktywność (podróże zagraniczne kanclerz i ministrów spraw zagranicznych w latach 2005-2015). Rezultaty handlu Niemiec z regionami pozaeuropejskimi i najważniejszymi partnerami w tych częściach świata skłaniają do oceny dotychczasowych wysiłków jako częściowo owocnych. Znaczącym wyjątkiem są intensywnie rozwijane ekonomiczne i polityczne stosunki Niemcy – Chiny.

Klaus Bachmann, Manoeuvring on Three Levels. The Impact of Public Opinion and Media Framing on German Foreign Policy During the Crisis in Ukraine

Niemiecką politykę zagraniczną podczas kryzysu ukraińskiego najlepiej określa się jako grę na trzech poziomach między podzieloną opinią publiczną, politycznie drapieżnym rządem USA a Unią Europejską. W tym okresie rząd Angeli Merkel robił co mógł aby zapobiec sankcjom przeciwko Rosji z powodu ich reperkusji dla ekonomicznych powiązań Niemiec z Rosją, a także dla bojaźliwej i pacyfistycznej opinii publicznej. Podczas kryzysu można zidentyfikować kilka kluczowych momentów, w których opinia publiczna, doniesienia mediów i polityka zagraniczna zmieniały swoje wzajemne relacje. Początkowo, podczas protestów na Maidanie, polityka i opinia publiczna były zgodne. Zmieniło się to dramatycznie w czasie rosyjskiej inwazji i aneksji Krymu, kiedy to opinia publiczna zaczęła odbiegać od głównej tendencji mediów oraz polityki Merkel wobec Rosji i Ukrainy. Po zestrzeleniu samolotu (tu nazwa samolotu) w lipcu 2014r, relacje znowu były zgodne. Większość Niemców zgadza się z ogólną linią polityki Merkel wobec Rosji i Ukrainy, jednak silna mniejszość uważa sposób opisywania konfliktu w mediach za tendencyjny i anti-rosyjski oraz nie popiera rosnących sankcji wobec Rosji. Autor twierdzi, ukazując relacje na wspomnianych trzech poziomach, że na zmiany w niemieckiej polityki zagranicznej wobec Rosji w czasie kryzysu ukraińskiego wpłynęła zmieniająca się opinia publiczna wyrażana w mediach, a nie, jak powszechnie się uważa, wpływy z zewnątrz. Wpływy te, były albo słabe albo wzajemnie się równoważyły.

Malwina Księżniakiewicz, Opinia publiczna i elity polityczne w Niemczech wobec konfliktu na Ukrainie (listopad 2013-marzec 2015)

Demokratyczne przeobrażenia na Ukrainie zimą 2014 r. niemiecka opinia publiczna przyjęła pozytywnie, ale tradycyjne powiązania z Rosją wpływały na postawę elit politycznych i rządu A. Merkel wobec przemian w Kijowie. Przełom w postawach społeczeństwa niemieckiego nastąpił po rosyjskiej aneksji Krymu i zestrzeleniu malezyjskiego samolotu pasażerskiego. Szczególnie krytycznie odniesiono się do wspierania przez Moskwę separatystów w Donbasie. Pomimo uaktywnienia się zwolenników Rosji (Rußlandvesteher) i przeciwników Ukrainy społeczeństwo niemieckie pozytywnie oceniało zaangażowanie się rządu Merkel na rzecz rozwiązania konfliktu i z coraz większą niechęcią odnosiło się do Rosji i prezydenta W. Putina

Maciej Paszyn, Ekspansja Gazpromu na niemiecki rynek energetyczny w okresie rządów Angeli Merkel 2005-2015

Celem artykułu jest przedstawienie ekspansji rosyjskiego potentata gazowego- Gazpromu na terenie Niemiec. Dzięki specjalnym relacjom energetycznym, pomiędzy Moskwą a Berlinem, Kreml może realizować swoje cele polityczne i gospodarcze. Handel gazem przynosi ogromne zyski dla budżetu Federacji Rosyjskiej, ponadto jest elementem odzyskania wpływów przez ekipę Putina w Europie. Poprzez obecność na największym rynku gazowym w UE, firmy kontrolowane przez Kreml mogą być jednocześnie obecne w unijnym systemie energetycznym. Znakomite relacje biznesowe z Niemcami, spowodowały, że Gazprom jest największym kontrahentem europejskich koncernów gazowych.

Barbara Jurkowska, Taxonomic Analysis of Labour Market in Light of Demographic Regional Changes Occurring in Poland and Germany

Celem artykułu jest analiza rynku pracy wobec zmian demograficznych w układzie regionalnym Polski i Niemiec, a także pomiar ich rozwoju za pomocą wybranych metod taksonomicznych, zbadanie podobieństw i różnic oraz ukazanie dysproporcji występujących między nimi. Badaniami objęto 16 województw Polski oraz 16 krajów federacji Niemiec (tzw. landów). Łącznie udział w badaniu wzięły 32 regiony. Obszar ten jest bardzo zróżnicowany nie tylko pod względem ekonomicznym, ale przede wszystkim w zakresie rynku pracy i demograficznym. W niniejszym artykule regiony te zostały poddane wielowymiarowej analizie statystycznej.

Roman Kochnowski, Floty niemieckie w XX stuleciu. Od Kaiserliche Marine do Deutsche Marine

W artykule opisano floty państw niemieckich w XX stuleciu. Ukazano ich ewolucję w ciągu minionych stu lat, miejsce i rolę floty niemieckiej od mocarstwowej floty cesarskiej po współczesną Deutsche Marine, koncentrującą się na wypełnianiu zadań sojuszniczych w ramach NATO. Współczesna flota niemiecka, jak i w ogóle siły zbrojne RFN, są dość skromne w porównaniu z możliwościami ekonomicznymi dzisiejszych Niemiec. Dzieje się to w atmosferze coraz większego pacyfizmu przenikającego społeczeństwo niemieckie.

Katarzyna Jedynakiewicz-Mróż, Między Gretchen a Walkirią. Model kobiecości w założeniach programowych i praktycznej działalności Bund Deutscher Mädel (1933-1945)

Artykuł omawia jedno z zagadnień dotyczących historii Związku Dziewcząt Niemieckich (Bund Deutscher Mädel, BDM) w Trzeciej Rzeszy, mianowicie wzór kobiecości promowany przez tę organizację zarówno w warstwie ideowej jak i w praktyce. Pojęcie „wzoru” wykorzystane w tekście oznacza idealny obraz płci żeńskiej i relacji pomiędzy płciami, zarówno w okresie dojrzewania jak i w wieku dorosłym. Obraz ten przedstawiony jest przez pryzmat wybranych aspektów działalności członkiń BDM. W opracowaniu uwzględniono następujące czynniki: motywy przystąpienia do organizacji, wzorce osobowe płci żeńskiej, rola munduru i ceremoniału jako wyznaczników tożsamości, „żeńskie” i „męskie” formy aktywności oraz specyfikę BDM w procesach indoktrynacji i seksualizacji członkiń. Artykuł przedstawia też zagadnienie dróg awansu funkcjonariuszek Związku (Führerinnen). Bazę źródłową stanowią pamiętniki byłych członkiń BDM poddane krytycznej analizie zgodnie z zasadami metodologii historycznej.

Robert Kuśnierz, Nothilfe – niemiecka pomoc głodującym rodakom w latach 30. XX w. na sowieckiej Ukrainie

W artykule omawiam pomoc udzielaną głodującym Niemcom mieszkającym na sowieckiej Ukrainie w latach trzydziestych XX w. przez organizacje z Niemiec. Pomocy udzielano nie tylko w okresie Wielkiego Głodu, ale i po jego zakończeniu. Na początku pieniądze przyjmowali tzw. kułacy i pozbawieni praw obywatelskich (ros. liszeńcy), z czasem jednak krąg odbiorców Nothilfesukcesywnie się rozszerzał i objął nie tylko zwykłych chłopów, ale i nawet samych komunistów. Od kwietnia 1933 r. do kwietnia 1934 r. dla ukraińskich Niemców przesłano 487821 rubli w złocie. Władze bolszewickie walczyły z niemiecką akcją pomocową. Starano się uświadamiać i zachęcać przyjmujących do dobrowolnego zrzekania się pomocy upatrując w tym wrogą działalność niemieckich faszystów. Akcja była oczywiście nieskuteczna. Wobec tego bolszewicy zaczęli prześladować przyjmujących pomoc. Represje wobec przyjmujących Nothilfe łącznie z organizowanymi otwartymi procesami, deportacje ludności niemieckiej ze strefy przygranicznej na Wschód Ukrainy (1935 r.), a później do Kazachstanu (1936 r.), jak również pewna poprawa bytowa ludności w drugiej połowie lat trzydziestych XX w., wygasily strumień pomocy niemieckiej płynący do ZSRS.

Andrzej Denka, O roli „duchowych podżegaczy” w przemianach tożsamości historycznej i politycznej Niemiec od połowy lat 80. do końca XX wieku

Począwszy od połowy lat 80. XX wieku dają się zaobserwować pewne istotne przemiany w tożsamości politycznej i narodowej Niemiec. Ujawniły się one na dobre po zjednoczeniu Niemiec, a jeszcze bardziej na przełomie XX i XXI wieku. Począwszy od sporu historyków wokół kontrowersyjnych tez Ernsta Noltego, pojawiały się w dyskursie publicznym poglądy prezentowane przez różnych innych intelektualistów i pisarzy, świadczące o konwersji z pozycji liberalno-lewicowych na prawicowe i narodowe. Miało to często formę skandalu medialnego (Luhmann), który umożliwiał przepracowanie społecznych irytacji a zarazem upowszechnienie nowych poglądów.

Agnieszka Szczepaniak-Kroll, Motywacje Polaków migrujących do Berlina w latach 1980-2012 i ich tło ekonomiczne, społeczne i kulturowe

Migracje stanowią wypadkową czynników push i pull. Pierwsze z nich związane są z krajem pochodzenia migrantów, a drugie z państwem docelowym. Wszystkie splatają się w rozmaitych konfiguracjach, uwarunkowanych sytuacją polityczno-społeczno-gospodarczą w określonym czasie i miejscu. Ostateczna ocena czynników push i pull ma jednak subiektywny charakter, to znaczy, że ich odbiór zależy od osobowych cech danego migranta. Artykuł przedstawia motywacje Polaków migrujących do Berlina w latach 1980-2012 oraz ich tło ekonomiczne, społeczne i kulturowe.